

บทที่ 6

แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสันกำแพง

แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสันกำแพงในความหมายของงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การหาแนวทางการป้องกันอัคคีภัย หรือการลดความเสี่ยงที่จะเกิดการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสันกำแพง โดยใช้กิจกรรมภายในชุมชน เป็นข้อมูลในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย ได้แก่ การรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย และอันตรายที่จะเกิดจากอัคคีภัยภายในหมู่บ้าน การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดับเพลิง และการใช้อุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้น การสำรวจความเสี่ยง และตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวัง และขจัดต้นเหตุของการเกิดอัคคีภัยภายในหมู่บ้าน การกำหนดจุดนัดพบภายในหมู่บ้าน การกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชนด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

การบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงอัคคีภัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสันกำแพงจากการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยสามารถจำแนกปัจจัยต่างๆ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยที่เทศบาลตำบลสันกำแพงสามารถดำเนินการเพื่อลดระดับความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชนได้เอง อาจจัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการในรอบปีงบประมาณถัดไป
2. ปัจจัยที่เทศบาลตำบลสันกำแพงไม่สามารถดำเนินการเพื่อลดระดับความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชนได้เอง ให้ประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ ซึ่งการแสดงผลเพื่อขอรับการสนับสนุนที่ได้จากผลการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยอย่างเป็นระบบ จะทำให้ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ นำไปประกอบการพิจารณา มีความน่าเชื่อถือ

เทศบาลตำบลสันกำแพงควรสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM) ต้องใช้พลังของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ กำหนดแนวทาง แก้ปัญหาและบริหารจัดการภัย โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรภายในชุมชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัยของชุมชน และเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการกับภัยต่างๆ ของคนในชุมชนโดยให้มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข บรรเทา ฟื้นฟู ความเสียหาย

จากภัยพิบัติด้วยตนเอง ก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ รูปแบบการดำเนินการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ซึ่งใช้วิธีการร่วมกันคิดร่วมกันทำของคนในชุมชนนั้น อาจขาดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการ และ/หรือเครื่องมือบางอย่างมาใช้ในการบริหารจัดการ จึงเป็นหน้าที่ของเทศบาลตำบลสันกำแพงจะต้องเข้ามาเป็นผู้สนับสนุน

ผลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสันกำแพงจึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่สามารถสนับสนุนการดำเนินการในกระบวนการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานได้ เมื่อชุมชนจัดให้มีการประชุมเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนแล้วหากอัคคีภัยเป็นภัยที่ชุมชนนั้นเห็นพ้องต้องกันว่ามีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ในชุมชน และชุมชนคิดว่าเป็นภัยคุกคาม แต่ชุมชนมีพื้นที่มากอาจทำให้การจัดลำดับความเสี่ยงไม่สอดคล้องตามหลักวิชาการว่าควรจัดการลดความเสี่ยงในพื้นที่ส่วนใดก่อน – หลัง และควรจัดการอย่างไรให้สามารถลดความเสี่ยงได้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรที่ต้องการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ชุมชนจึงต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยตามหลักวิชาการในชุมชนของตนเอง หรือร้องขอ หรือร่วมกับเทศบาลตำบลสันกำแพงดำเนินการ เพื่อจัดลำดับความเสี่ยง และนำข้อมูลปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงมาดำเนินการในส่วนที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ ในส่วนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกก็สามารถนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนงานโครงการภายใต้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

การสนับสนุนการสร้างความตระหนักรู้ด้านอัคคีภัยในชุมชน ซึ่งเป้าหมายในการพัฒนาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (หน่วยดับเพลิง) โดยปกติจะมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของบุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ดังนั้น หากเทศบาลตำบลสันกำแพงให้ความสำคัญ และหัวหน้าหน่วยงานมีความเข้มแข็งก็จะทำให้งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านอัคคีภัยความมีประสิทธิภาพของหน่วยดับเพลิงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ความพร้อมของชุมชนก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเนื่องจากความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่สามารถลดความสูญเสียจากอัคคีภัยได้ และไม่มีใครที่สามารถแก้ไขปัญหาอัคคีภัยได้รวดเร็วเท่ากับคนในชุมชน ถ้าหากได้รับการเตรียมความพร้อม และสร้างความตระหนักรู้ด้านอัคคีภัยไว้ในจิตสำนึกของคนในชุมชน

การประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยในครั้งนี้พบว่าชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อหน่วยดับเพลิงของเทศบาลตำบลสันกำแพงที่รับผิดชอบพื้นที่ในชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหน่วยดับเพลิงที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง ข้อมูลที่ได้อาจทำให้ประเมินเบื้องต้นได้ว่าชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยดับเพลิงนี้ น่าจะมีความเสี่ยงอัคคีภัยต่ำ แต่สำหรับเรื่องการบริหารจัดการอัคคีภัยอาจต้องมียุทธศาสตร์ที่ต่างออกไป ซึ่งการละเลยที่จะเตรียมความพร้อมของชุมชน เช่น การ

จดจำหมายเลขโทรศัพท์แจ้งเหตุเพลิงไหม้ การฝึกซ้อมป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียมากเกินกว่าที่ควรจะเป็น

เวลาในการเข้าถึงจุดเกิดเหตุและเริ่มปฏิบัติการเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับ อัคคีภัย ดังนั้นเวลาน้อยที่สุดในการเข้าถึงจุดเกิดเหตุและเริ่มปฏิบัติการหรือการแจ้งเหตุให้ผู้รับผิดชอบทราบ ต้องมาจากความพร้อมของชุมชนเองทั้งในด้าน บุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อหน่วยดับเพลิงมากเกินไป ซึ่งมักจะเกิดกับหน่วยดับเพลิงที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง ทำให้เกิดความประมาท ขาดความตระหนักถึงอันตรายและความสูญเสียที่เกิดขึ้น ไม่พยายามพึ่งตนเอง ซึ่งในเรื่องอัคคีภัยถือว่าเป็นอันตรายเพราะหากเกิดเพลิงไหม้ความพร้อมของชุมชนจะเป็นสิ่งที่สามารถช่วยลดความสูญเสียจากอัคคีภัยได้มีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชนนี้ จะมุ่งเน้นให้ชุมชนมีความพร้อมทั้งในมิติของการป้องกัน การตอบโต้การเกิดอัคคีภัย รวมทั้งการบรรเทาช่วยเหลือเมื่อเกิดอัคคีภัย

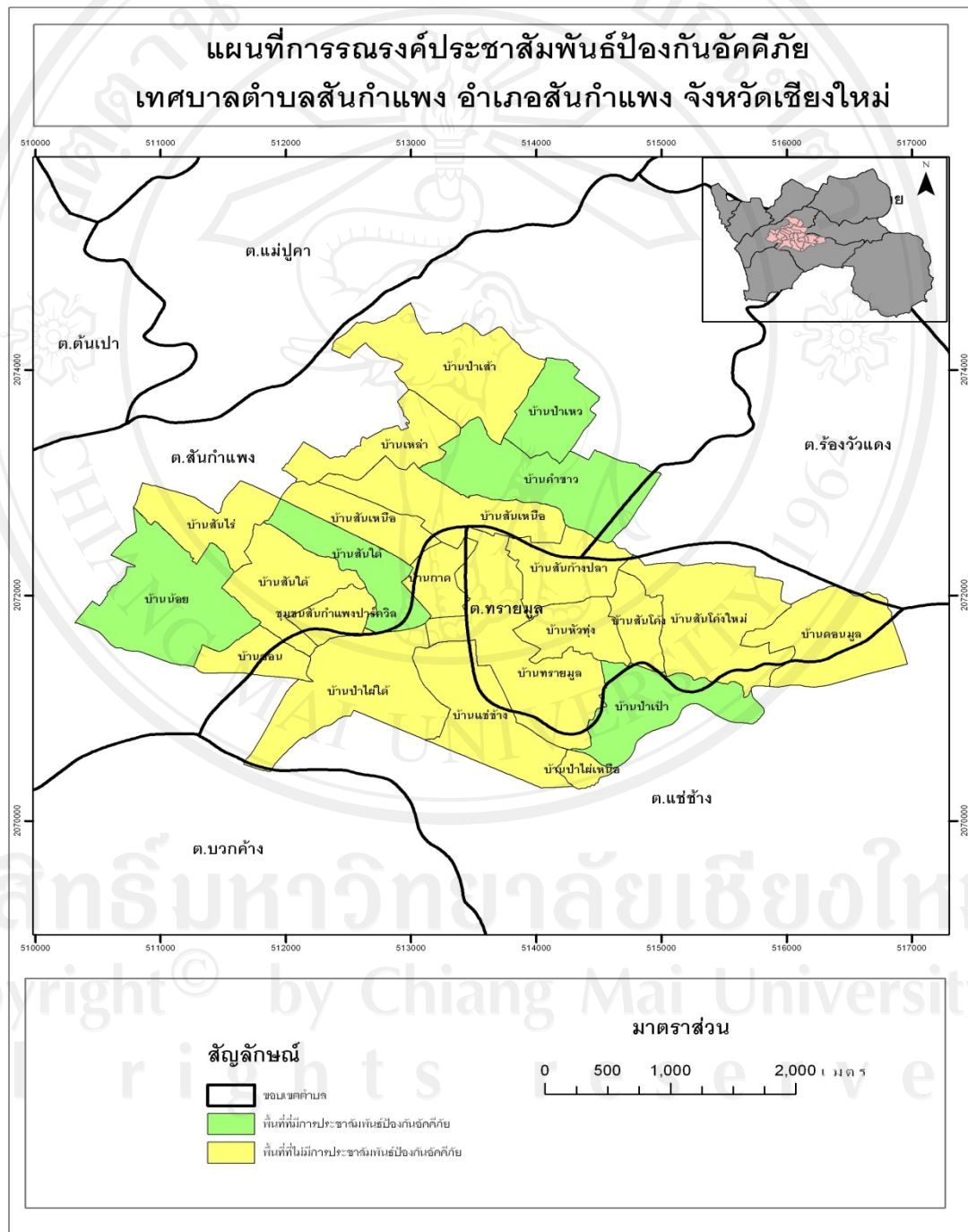
ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชน จะสามารถทำให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถทราบถึงประเด็นปัญหานี้ได้ และสามารถนำข้อมูลมาวางแผนบริหารจัดการอัคคีภัยในชุมชนได้ เช่น จัดทำสติ๊กเกอร์หมายเลขโทรศัพท์แจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย ปิดไว้ประจำบ้านหรือสถานที่สาธารณะที่สามารถเห็นได้ง่าย การจัดประชุมในชุมชนเสี่ยงอัคคีภัยเพื่อสร้างความตระหนักถึงอันตรายและความสูญเสียหากเกิดอัคคีภัย การประกาศประชาสัมพันธ์หมายเลขโทรศัพท์แจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย เป็นต้น

6.1 การรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย และอันตรายที่จะเกิดจากอัคคีภัยภายในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่ามีหมู่บ้านที่ไม่มีการรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย และอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัยในหมู่บ้าน จำนวน 18 หมู่บ้าน ซึ่งมีหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยอยู่ในระดับเสี่ยงมาก และเสี่ยงปานกลางรวมอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทรายมูล หมู่ 7 และบ้านสันเหนือ หมู่ 6

แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย ในกรณีหมู่บ้านที่ไม่มีการรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย และอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย จำนวน 18 หมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนวทางให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลสันกำแพง จัดทำโครงการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับอัคคีภัย เช่น สาเหตุของการเกิดอัคคีภัย ประเภทของไฟ วิธีการดับไฟ การใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้า รวมถึงวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อประสบหรือพบ

เห็นเพลิงไหม้ หรือการทำแผ่นดินไหว การประกาศเสียงตามสาย และการจัดทำป้ายเตือนกรณีชุมชนที่มีความเสี่ยงอัตรากี้อยากและปานกลาง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบถึงระดับความเสี่ยงอัตรากี้อยากของชุมชน สมาชิกในชุมชนบางส่วนอาจเริ่มตระหนักถึงความไม่ปลอดภัยภายในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความระมัดระวังในการใช้ไฟ และรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดอัตรากี้อยากมากขึ้น

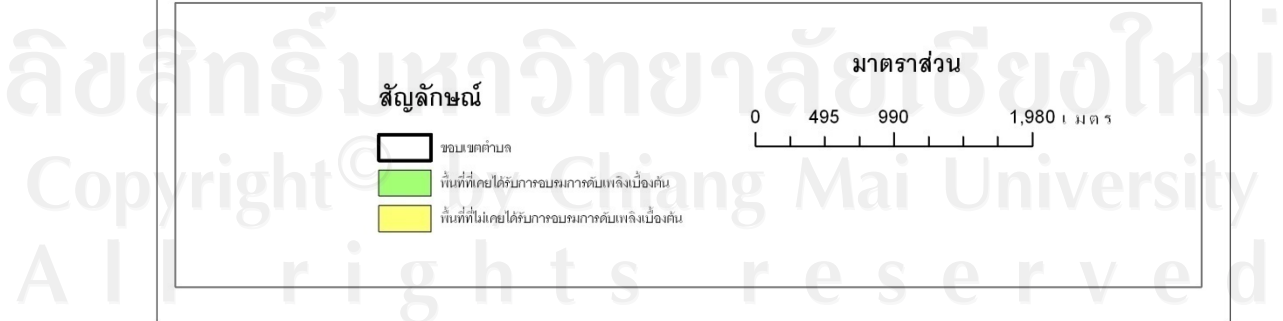

รูป 6.1 การรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย

6.2 การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดับเพลิงเบื้องต้น

จากการศึกษา พบว่ามีหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการอบรมการดับเพลิงเบื้องต้น จำนวน 9 หมู่บ้าน ซึ่งมีหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยอยู่ในระดับเสี่ยงมาก และเสี่ยงปานกลางรวมอยู่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ เสี่ยงมาก บ้านทรายมูล หมู่ 7 เสี่ยงปานกลาง บ้านสันใต้ หมู่ 8 และบ้านน้อย หมู่ 11

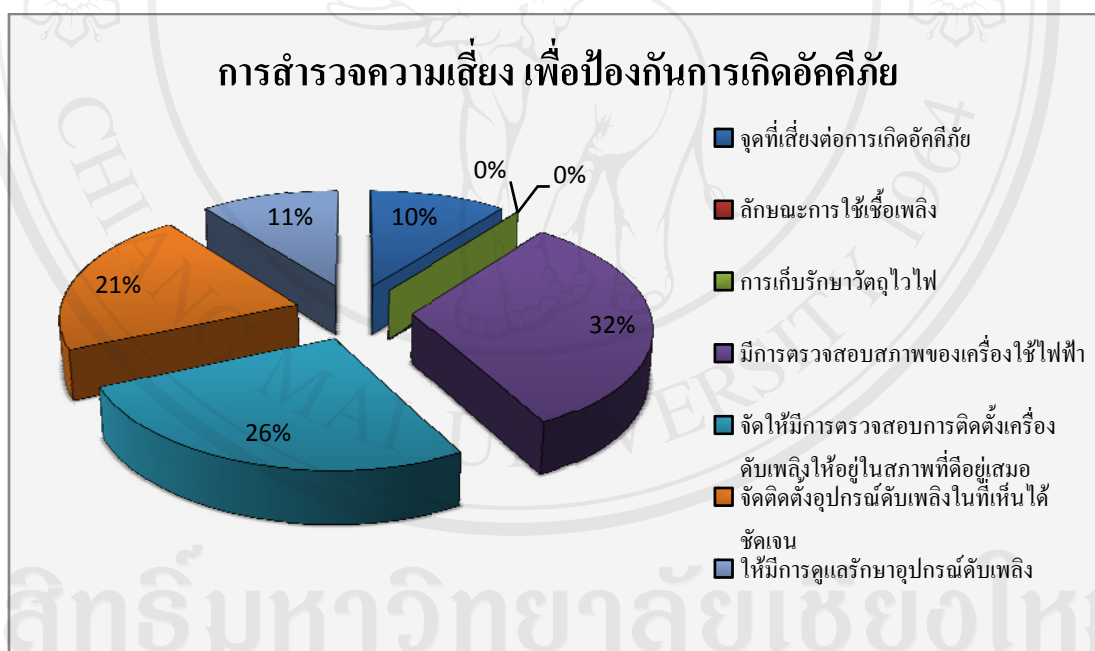
แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย ในกรณีหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดับเพลิงเบื้องต้น จำนวน 9 หมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนวทางให้เจ้าหน้าที่ในด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลสันกำแพง ลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเกี่ยวกับประเภทของไฟ เพื่อจะได้ทราบถึงชนิดของวัสดุที่ไหม้ไฟ และประสิทธิภาพในการดับเพลิง และอันตรายเมื่อใช้สารเคมีดับเพลิงผิดประเภท รวมถึงการสาธิตการใช้ถังเคมีในการดับเพลิงโดยให้ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนได้ฝึกการใช้ถังเคมีดับเพลิงรวมถึงวิธีการดับไฟแต่ละประเภท

รูป 6.2 การอบรมเกี่ยวกับการดับเพลิงเบื้องต้น

6.3 การสำรวจความเสี่ยงและตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและจัดต้นเหตุของการเกิดอัคคีภัยในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง มีการสำรวจความเสี่ยงและตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและจัดต้นเหตุของการเกิดอัคคีภัยในหมู่บ้าน ซึ่งแยกเป็นอันดับดังนี้ อันดับ 1 ร้อยละ 32 มีการตรวจสอบสภาพของเครื่องใช้ไฟฟ้า และสภาพของสายไฟฟ้าภายในบ้านเรือน อันดับ 2 ร้อยละ 26 จัดให้มีการตรวจสอบการติดตั้งเครื่องดับเพลิงให้อยู่ในสภาพที่พร้อมเสมอ อันดับ 3 ร้อยละ 21 จัดติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงในที่เห็นได้ชัดเจน และสามารถหยิบใช้งานได้สะดวกโดยไม่มีสิ่งกีดขวาง อันดับ 4 ร้อยละ 11 การดูแลรักษาอุปกรณ์ดับเพลิง และการตรวจสอบให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดียิ่งขึ้นอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง หรือตามระยะเวลาที่ผู้ผลิตอุปกรณ์นั้นกำหนด อันดับ 5 ร้อยละ 10 มีการสำรวจจุดที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย อันดับ 6 ร้อยละ 0 ลักษณะการใช้เชื้อเพลิง และการเก็บรักษาวัตถุไวไฟ

รูป 6.3 การสำรวจความเสี่ยงเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัย

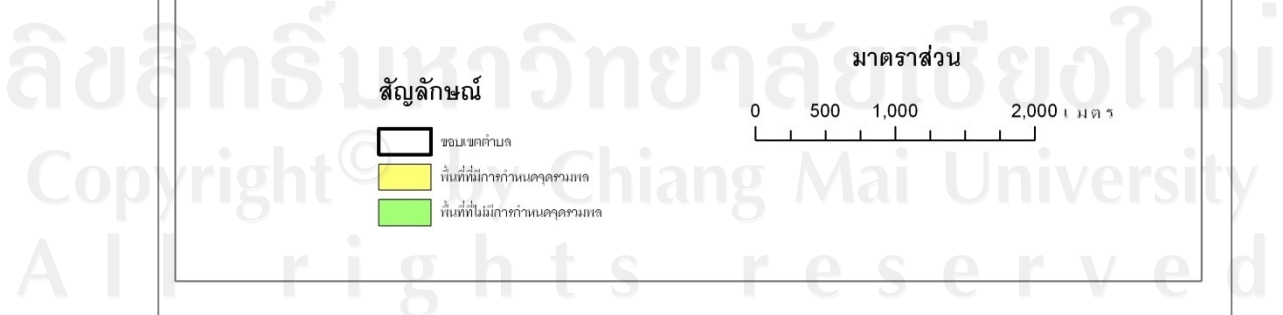
แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย เกี่ยวกับการสำรวจความเสี่ยงและตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและจัดต้นเหตุของการเกิดอัคคีภัยในหมู่บ้าน จากรูป 6.3 พบว่าหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง มีการสำรวจความเสี่ยงและตรวจตรา เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและจัดต้นเหตุของการเกิดอัคคีภัยไม่ถึง ร้อยละ 50 ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนวทางให้ผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้านจัดประชุมภายในหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนสำรวจความเสี่ยงและการตรวจสอบในด้าน

ต่างๆ เช่น จุดเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ลักษณะการใช้เชื้อเพลิง การเก็บรักษาวัสดุไวไฟ การตรวจสอบสภาพของเครื่องใช้ไฟฟ้าและสภาพของสายไฟฟ้าภายในบ้านเรือน การติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงในที่เห็นได้ชัดเจน และสามารถหยิบใช้งานได้สะดวกโดยไม่มีสิ่งกีดขวาง การดูแลรักษาอุปกรณ์ดับเพลิง และการตรวจสอบให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง หรือตามระยะเวลาที่ผู้ผลิตอุปกรณ์นั้นกำหนด เพื่อเป็นการเตรียมการป้องกันอัคคีภัย

6.4 การกำหนดจุดนัดพบหรือจุดรวมพล ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า มีหมู่บ้านที่ไม่มีการกำหนดจุดนัดพบหรือจุดรวมพล จำนวน 18 หมู่บ้าน ซึ่งมีหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยอยู่ในระดับเสี่ยงมาก และเสี่ยงปานกลางรวมอยู่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ เสี่ยงมาก บ้านทรายมูล หมู่ 7 เสี่ยงปานกลาง บ้านสันเหนือ หมู่ 6 บ้านสันใต้ หมู่ 8 บ้านน้อย หมู่ 11

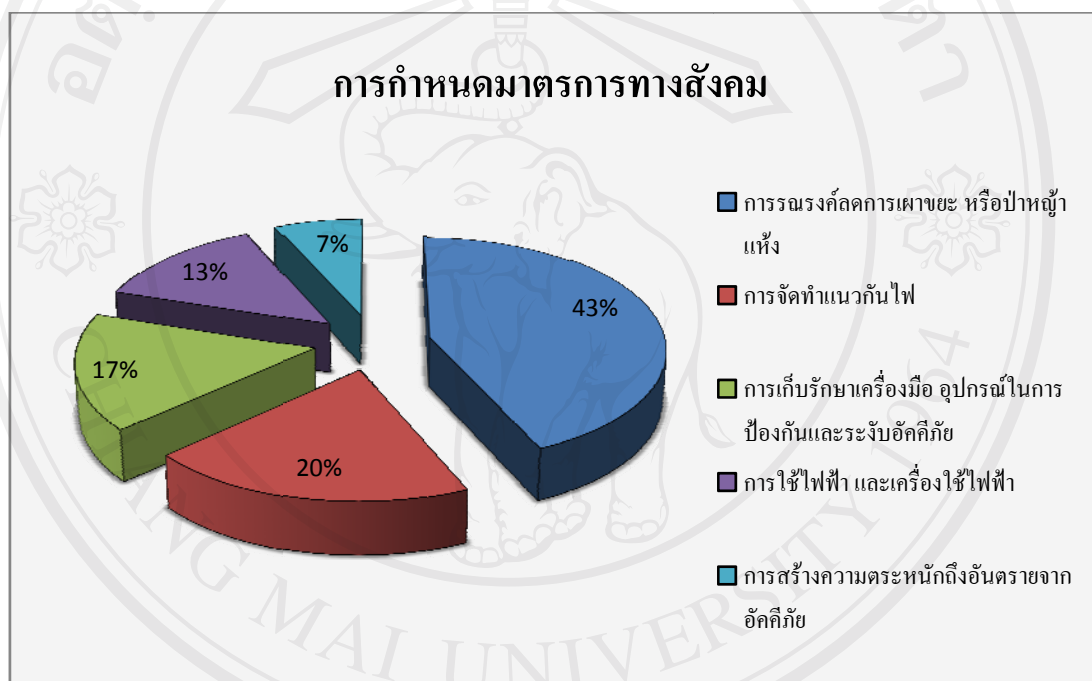
แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย ในกรณีหมู่บ้านที่ไม่มีการกำหนดจุดนัดพบหรือจุดรวมพล ในเขตพื้นที่หมู่บ้าน จำนวน 18 หมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยเห็นควรเสนอให้ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน จัดประชุมภายในหมู่บ้านเพื่อหาพื้นที่หรือสถานที่ในการรวมพล และบอกกล่าวทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้ทราบว่า เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นจะต้องมารวมพลกันที่จุดรวมพล เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุฉุกเฉินรุนแรงเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน

รูป 6.4 การกำหนดจุดนัดพบหรือจุดรวมพล

6.5 การกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง มีการกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในหมู่บ้าน ซึ่งแยกเป็นอันดับ ดังนี้ อันดับ 1 ร้อยละ 43 มีการรณรงค์ลดการเผาขยะหรือป่าหญ้าแห้ง อันดับ 2 ร้อยละ 20 มีการจัดทำแนวกันไฟ อันดับ 3 ร้อยละ 17 การเก็บรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย อันดับ 4 ร้อยละ 13 มีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า อันดับ 5 ร้อยละ 7 มีการสร้างความตระหนักถึงอันตรายจากอัคคีภัย

รูป 6.5 การกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน

แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย เกี่ยวกับการกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในหมู่บ้าน จากรูป 6.5 พบว่าหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง มีการกำหนดมาตรการทางสังคมของชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในหมู่บ้านไม่ถึง ร้อยละ 50 ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนวทางให้ผู้นำชุมชนกำหนดมาตรการหรือกิจกรรมในชุมชน เช่น การรณรงค์ลดการเผาขยะ หรือป่าหญ้าแห้ง การจัดทำแนวกันไฟ การเก็บรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับอัคคีภัยในการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่อกำหนดเป็นมาตรการทางสังคมของชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย